

Sandra Stare un viņas otrā ģimene – folkloras kopa «Vīteri»

Inga Kaļva-Miņina

"Šie kovida gadi ir iemācījuši būt ļoti elastīgai, būt gatavai idejas transformēt atkarībā no tām iespējām, ko dzīve sniedz. Vienmēr ir tā, ka, ja dzīve kaut ko atņem, tā vienlaikus arī kaut ko iedod," saka Sandra Stare.

Edmunda Kadakovska foto

Publicitātes foto

Par video stāstu «Teika par Rēzeknes Rozi» folkloras kopa «Vīteri» saņēma latgaliešu kultūras gada balvu «Boņuks 2021»; attēlā (no kreisās): Sandra Stare, Elīna Maļkeviča, Ināra Apele un Inga Žirgule

Foto no «Vīteri» arhīva

Mirkļis no bērnu un jauniešu folkloras svētkiem «Pulkā eimu, pulkā teku», kas šogad maijā notika Liepājā

Septembrī bērni ne tikai apgūst jaunas zināšanas, uzsākot skolas gaitas, bet arī pilnveido savus talantus, apmeklējot dažādus pulciņus. Rēzeknē labi zināma ir bērnu un jauniešu folkloras kopa «Vīteri», kuras dalībnieki dzied, dejo dančus un daudzpāru dejas, iet rotaļās, aktīvi muzicē, paši spēlējot dažādus tradicionālos mūzikas instrumentus, neaizmirstot arī par latgaliešu valodas un mūsu tradīciju uzturēšanu ikdienā.

Uzsākot jauno mācību gadu, uz sarunu aicināju folkloras kopas «Vīteri» dibinātāju un vadītāju SANDRU STARI. Sarunas laikā Sandra atzīst, ka «Vīteri», kas nākamajā gadā svinēs savu 20. dzimšanas dienu, kļuvuši par viņas otro ģimeni.

Latgaliešu valodu mācās caur dziesmām

Ar Sandru satiekamies Austrumlatvijas radošo pakalpojumu centrā «Zeimuļš», te ir «Vīteru» studija, kurā notiek jaunākā vecumposma dalībnieku mēģinājumi, bet vidusskolēniem nodarbības notiek Latgales vēstniecības GORS telpās. «Vīteru» pedagogu kolektīvā ir arī folkloras kopas bijušie dalībnieki Elīna un Aleksandrs Maļkeviči, kuri vada tradicionālo mūzikas instrumentu kapelas.

Kad saku Sandrai, ka varbūt varam sarunāties latgaliešu valodā, viņa godīgi atzīst: «Latgaliski runāju tad, ja man ir svarīga forma, bet, ja svarīgāks ir saturs, tad brīvāk runāju latviski. Rēzeknē latgaliešu valoda strauji izzūd. Mani vecāki ir latgalieši, dzīvojam pilsētā, un, man mazai esot, labākas nākotnes vārdā vecāki ar mani sarunājās latviski. Latgaliešu valodas vidē laiku pavadīju, bērnībā vasarā dzīvojot laukos.»

«Es varu iemācīt bērniem to, ko es protu latgaliski. Es neprotu latgaliešu dziesmas dziedāt latviski. Bet mācību grāmatās dziesmas diemžēl ir tulkotas latviešu literārajā valodā. Rēzeknē tolaik citur nebija vietas, kur bērniem iemācīties latgaliešu valodu. Mēs ar bērniem tieši tā arī mācāmies – caur dziesmām. Mācoties dziesmu tekstus, izrunājam visus neskaidros vārdus, un tādu šobrīd ir kļuvis ļoti daudz – gan saistībā ar to, ka konkrētais vārds ir kļuvis sens un to vairs nelieto, gan arī tāpēc, ka tiek lietots vien kādā konkrētā Latgales vietā,» stāsta Sandra.

Pedagoģe atklāj, ka, mācoties dziesmas, pirms tam dažādus vārdus pārrunā ar bērniem, pārliedot tos latgaliski/latviski: «Esam vienu dziesmu iedziedājuši no Skolēnu Deju svētkiem, kas ir no postfolkloras grupas «Rikši» (kuras mūziķi ir bijušie «Vīteru» dalībnieki) repertuāra, kurai piedziedājums ir «oporā, oporā, taida dzeive Latgolā». Izrādās, ka tas «opors» nav tikai piedziedājums, tā ir mitra vieta, atvars vai neliels diķītis. To man izstāstīja bērnu vecāki. Pētnieciskajā procesā arī es pati daudz ko jaunu uzzinu.»

No «Dzīdučiem» pārtop par «Vīteriem»

Atceroties «Vīteru» pirmsākumus, Sandra stāsta: «Sākumā jau nebija nekādas domas par kolektīva dibināšanu. Sarunā ar draudzeni secinājām, ka, skolas gaitas uzsākot, bērnam lielāka autoritāte kļūst skolotājs, nevis vecāki. Tas ir labi, bet diemžēl tolaik skolā mācības nenotika latgaliešu valodā, un arī latgaliešu dziesmas tika mācītas tikai latviešu valodā. Tad ar draudzeni sarunājām, ka es tēlošu skolotāju. Gāju pie viņas uz mājām ar saviem diviem maziem puikām pie viņas divām meitām un dziedājām dziesmas. Tad sapratām, ka dziedāt dziesmas šajā vecumposmā bērniem ir garlaicīgi, gribas iet arī rotaļās, bet, lai ietu rotaļās, ir va-

jadzīgs pulks. Arī citi mūsu draugu bērni ar prieku atsaucās aicinājumam piedalīties nodarbībās. Kad sapratu, ka draudzenes dzīvoklī jau ir par maz vietas, gāju uz kultūras namu, kur lūdzu, lai pulciņam piešķir telpas.»

Pirmais «Vīteru» koncerts bija kopā ar deju kolektīvu «Dziguči». «Mēs sev izvēlējāmies nosaukumu «Dzīduči», kas likās skanīgs nosaukums. Bet ar šo nosaukumu bija tā, ka visu laiku bija jāskaidro cilvēkiem, ka mēs neesam «Dziguči», bet gan «Dzīduči,» stāsta Sandra. «Pulciņš strauji paplašinājās ar talantīgiem bērniem. Instrumentu spēli un muzicēšanu uzņēmās vadīt Einārs Lipskis, un tika nodibināta bērnu kapela «Vīteri».»

Pie sava nosaukuma «Vīteri» folkloras kopa nonākusi kādā skaistā vasaras saulgriežu svinību laikā Adamovas ezera krastā viesu mājā «Vīteri». Izvēloties starp nosaukumiem «Vīteri» un «Zalta puče», ar nelielu balsu vairākumu uzvarēja pirmais variants (te gan jāteic, ka nosaukums «Zalta puče» nekur nepazuda – «Vīteru» 15. dzimšanas dienai par godu tapa jauna latgaliešu dziesmu un nošu grāmata ģimenei un kompaktdisks «Zalta puče», kas, starp citu, ieguva latgaliešu kultūras gada balvu «Boņuks».)

«Teika par Rēzeknes Rozi»

Atceroties Covid-19 laiku, Sandra teic, ka «Vīteri» šo laiku izturēja godam – kolektīvs neizjuka, lai arī bērnu bija palicis mazāk. «Kā vienmēr kopā ar Elīnu darbinājām savas radošās spējas un meklējām citas formas, kā strādāt, turklāt ne tā, kā skolās, kad viss notika Zoom formātā, kas bērniem ātri apnika. Sākumā strādājām individuālajās nodarbībās. Pašas daudz ko jaunu iemācījāmies – darbojāmies ar tehnoloģijām, veidojām dažādus video klipņus no bērnu zīmējumiem, iedziedātām dziesmām. Kad nāca maskošanās laiks, tad bērni pārģērbās, iejutoties dažādos tēlos, mēs veidojām videoklipus.

Ziemā bija vairāk laika rakstīt projektus, ar «Vīteru» dalībnieku vecāku atbalstu uzrakstījām projektu uzvedumam un izrādei par Rēzeknes Rozi. Diemžēl kovida ierobežojumu dēļ izrādes formātā, kā bija iecerēts, šo ideju nevarējām īstenot. Tad nolēmām, ka jāveido filma. Pašiem bija ļoti interesanti. Vecāku atsaucība, jauniešu azartiskums un darba grupas entuziasms deva daudz pozitīvu piedzivojumu,» atceras Sandra, piebilstot: «Šie kovida gadi ir iemācījuši būt ļoti elastīgai, būt gatavai idejas transformēt atkarībā no tām iespējām, ko dzīve sniedz. Vienmēr ir tā, ka, ja dzīve kaut ko atņem, tā vienlaikus arī kaut ko iedod.»

Jāuzsver, ka folkloras kopa «Vīteri» ar latgaliešu melodiju un dziesmu caurvītu video stāstu «Teika par Rēzeknes Rozi», ko radīja pandēmijas laikā, ieguva latgaliešu kultūras gada balvu «Boņuks 2021». Folkloras kopas «Vīteri» vadītāja, kurai šī ir jau ceturrtā Boņuka balva, atzīstas, ka bija cerējuši, ka balvu varētu saņemt, bet bijis liels pārsteigums, ka pasākuma laikā tikuši apsveikti kā pirmie.

Svarīgs ir vecāku atbalsts

«Šovasar strādājām pie bērnu danču ierakstiem. Priekš biedrības «Danču krātuve» mēs iedziedājām un iespēlējām dančus, kas ir vairāk adaptēti pirmsskolai un sākumskolai, tie ir nedaudz lēnāki, īsāki skaņdarbi. Rudenī nofilmēsim, kā šos mūsu ierakstītos dančus varētu dejot bērni dažādos vecumposmos. Tad to varēs redzēt digitālajā vidē «Danču krātuves» mājaslapā. Visu laiku strādājam pie dažādiem paralēliem projektiem,» saka Sandra, kura dalībniekiem rīko arī dažādas nometnes.

Kādēļ bērniem un jauniešiem būtu vērts iesaistīties «Vīteros»? «Pulkā vienmēr ir jautrāk un interesantāk. Vērts iesaistīties arī tādēļ, ka folkloras kopa ir tā vide, kas

sniedz daudzpusīgu talantu attīstību un parādīšanu citiem. Ja citi pulciņi specializējas šaurākās jomās – tu esi dejojājs, muzikants vai stāstnieks, pilnveidojot vienu talanta šķautni, tad savukārt folkloras kopā mēs visi darām visu,» saka Sandra. «Ļoti lepojos ar saviem «Vīteru» jauniešiem, kuri Skolēnu dziesmu un deju svētkos iziet uz skatuves un spēlē dažādus instrumentus, tad dzied *a cappella* daudz balsīgi dziesmas, tad sastājas pa pāriem un dejo dažādas kadriļas, un to visu spēj darīt labā līmenī,» saka Sandra, piebilstot, ka «Vīteri» bieži vien ir bijuši kā pavadošais kolektīvs dažādiem Latvijas deju kolektīviem ārzemju festivālos.

Sarunas laikā Sandra vairākkārt uzsver, ka ļoti svarīga ir arī vecāku iesaiste «Vīteru» darbībā: «Mums ir spraigs koncertdarbību un pasākumu ritms, vajag gan regulāri palīdzēt ar tautastērpiem, bērnu aizvešanu, atvešanu uz/ no pasākumiem, koncertiem, nometnēm, izbraukumiem. Arī vecākiem ir sava slodze, bet viņu bērni attīstās, daudz ko uzzina, gūst pieredzi. Šogad pavasarī bijām starptautiskā festivālā Lietuvā, piedalāmies Skolēnu dziesmu un deju svētkos, folkloras festivālā «Baltica», folkloras festivālā «Pulkā eimu, pulkā teku», kas notiek katru gadu. Piedalāmies dažādos konkursos, uzstājoties ne tikai kā kolektīvs, bet arī individuāli.»

««Vīteri» ir mana otrā paplašinātā ģimene. Daudz laika pavadu kopā ar bērniem un jauniešiem, bet nekad neasociēju «Vīterus» ar vārdu «darbs,» saka pedagoģe. «Septembrī man ir prieks satikt bērnus, redzēt, kā viņi paaugušies, kopā izvirzām jaunus mērķus jaunajam gadam, meklējam repertuāru. Strādāt mani motivē bērnu dzirksts, ka viņi grib darīt. Šobrīd skolas gaitas ir uzsākusī mana mazākā meita. Viņa ir visdedzīgākā «Vīteru» fane, tāpēc zinu, ka padsmī gadus darīšu visu, ko varēšu, lai bērniem ir iespēja saturīgi un interesanti pavadīt laiku, iemācoties un uzzinot daudz ko jaunu.»

* * *

Foto no I. B. Kārklīnas personīgā arhīva

Irbe Bārbala Kārklīna «Vīterūs» dorbojās jau nu pīcu godu vacuma

Irbe Bārbala Kārklīna (deveni godi): «Man pateik byut «Vīterūs» – es uzzynu daudz kū jaunu par folkloru i varu spēlēt viesturiskūs instrumentus, tām spieleju kūkli, stabulī, dažreiz arī cītaru, grybu īsavuiceit spēlēt garmošku voi akordeonu, varbyut arī vejūli, īsavuicu jaunys dzīsmis, dejis i tū, kai sasagatavuot, kab uzastuotu. Cytim īsoku byut «Vīterūs», par tū ka var daudz kū jaunu uzzynuot par folkloru i īgiut jaunus draugus, kai arī vosorā var pīsadaleit interesantuos nūmetnēs.»

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Sandra Stare un viņas otrā ģimene – folkloras kopa «Vīteri» saturu atbild SIA «Vietējā».

MAF

Mediju atbalsta fonds